

Escola de **Pares**
DE LA FaPaC

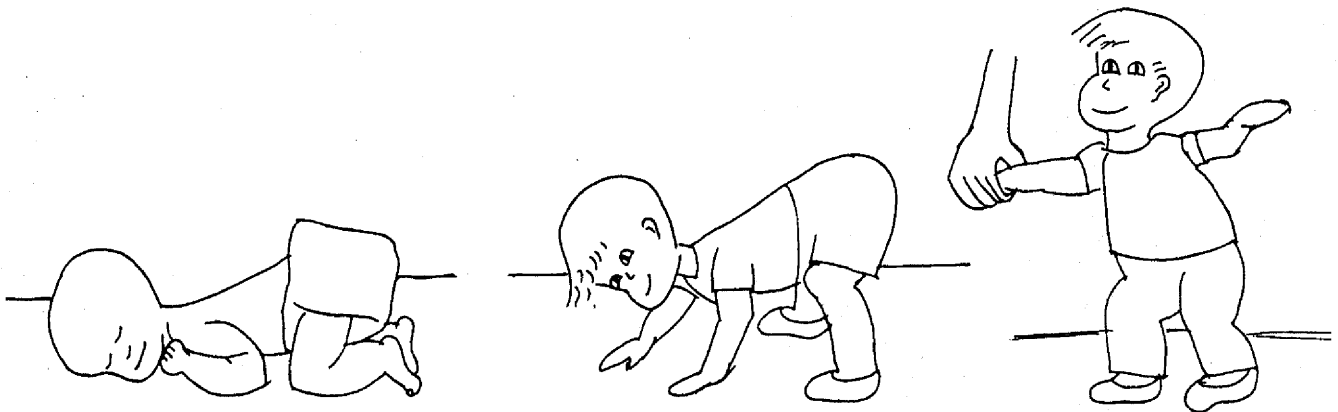
FULL D'ASSESSORAMENT PER A PARES

Núm. 32

Responsable del Servei: Ricard Montalban

Març-Abril-Maig 1994

DESENVOLUPAMENT PSICOMOTRIU (I)

Introducció

L'educació psicomotriu ha estat durant molt de temps lligada exclusivament al camp reeducatiu, adreçada a nens i nenes que presentaven alguna "deficiència, ja fos sensorial o psíquica" (Anton, 1979). Però tot i que l'educació psicomotriu es continua desenvolupant en l'àmbit de les necessitats educatives especials, la qüestió és que s'ha estès a tota la població escolaritzada.

La llei de reforma del sistema educatiu, LOG-

SE (Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu, 1990), és el reconeixement de l'etapa 0-6 anys com a etapa educativa, fruit sobretot del treball realitzat durant els últims quinze anys en aquest camp.

L'Educació Infantil està dividida en dos cicles, 0-3 anys i 3-6 anys. L'article 10 del capítol primer de la citada llei estableix que l'etapa de l'educació infantil "serà impartida per mestres amb l'especialització corresponent. En el primer cicle els centres també disposaran d'altres professionals que tindran l'oportuna qualificació per donar l'atenció educativa apropiada als nens d'aquesta edat".

Pel que fa a les capacitats que l'educació infantil contribuirà a desenvolupar en els nens i nenes, l'article 8 de la LOGSE en descriu les següents:

-Conèixer el seu propi cos i les seves possibilitats d'acció.

-Relacionar-se amb els altres a través de les diverses formes d'expressió i comunicació.

-Observar i explorar el seu entorn natural, familiar i social.

-Adquirir d'una manera progressiva una autonomia en les seves activitats habituals.

Concretament, en el cicle 0-3 anys, s'atendrà al "desenvolupament del moviment, control corporal, a les primeres manifestacions de la comunicació i el llenguatge, a les pautes elementals de convivència i relació social i al descobriment de l'entorn immediat".

Pel que fa al cicle 3-6 anys, es procurarà que el nen/a "apregui a fer ús del llenguatge, descobreixi les característiques físiques i socials del medi en què viu, elabori una imatge positiva i equilibrada d'ell mateix i adquireixi els hàbits bàsics de comportament que li permetin una elemental autonomia personal".

"La metodologia educativa es basarà en les experiències, les activitats i el joc, en un ambient d'afecte i confiança", continua citant l'esmentada llei.

Finalment, l'article 7.2. estableix "que els centres docents d'educació infantil cooperaran estretament amb els pares o tutors per tal de tenir en compte la seva responsabilitat fonamental en aquesta etapa educativa". La inclusió d'aquesta en el sistema educatiu de la reforma posa en crisi el concepte "guarderia", centres de caràcter assistencial, d'atenció als infants d'aquestes edats, sense uns objectius educatius explícits.

Aquest últim article citat de la LOGSE, juntament amb les demandes de pares i mares d'alumnes que han contactat amb el Servei d'Escola de

Pares de la Federació, sol·licitant informació sobre aquest tema, han estat els motius principals pels quals el present Full i el posterior es dediquen al desenvolupament psicomotriu.

És important destacar que l'educació infantil és una etapa educativa no obligatòria (l'escolarització obligatòria s'inicia a l'ensenyament primari).

Independentment de l'edat en què els pares escolaritzen llurs fills, el cert és que en els primers anys de vida, sobre tot de zero a tres anys, els nens i nenes reben de la família la pràctica totalitat d'atencions que requereixen, i és en aquest marc on els fills entren en contacte amb el món que els envolta, creixen i realitzen els primers aprenentatges. En el present Full ens centrarem en els aspectes més generals del desenvolupament psicomotriu, i en la segona part en les etapes d'aquests primers anys del desenvolupament, tenint en compte les vessants motora, afectiva i intel·lectual.

Segons els autors estiguin adscrits a un corrent o altre, trobem diferents classificacions pel que fa a les etapes del desenvolupament psicomotriu, però Henry (1967) estableix que en totes elles hi ha un denominador comú, i és que tots els aspectes que el descriuen estan vinculats a un element fonamental: l'elaboració de l'esquema corporal, és a dir, la imatge del nostre propi cos en relació amb el món que ens envolta. És a través del coneixement del nostre propi cos que entrem en relació amb l'exterior, primer en relació i coneixement dels objectes i posteriorment dels altres.

L'esquema corporal

L'esquema corporal és la percepció mental que progressivament es va fent el nen/a del seu cos o, com ja hem dit, la construcció de la imatge del propi cos. Satisfacció, dolor, desplaçaments i can-

vis posturals, sensacions visuals i auditives, són dades que els nadons reben del propi cos en relació amb l'exterior, i l'organització progressiva d'aquestes dades és el punt de partida de les seves possibilitats d'acció i coneixement; i és que, pel que fa al desenvolupament psicomotriu, acció i pensament és una mateixa cosa (recordem que una de les capacitats a desenvolupar en l'educació infantil és que el nen/a conegui el seu propi cos i les seves possibilitats d'acció).

L'elaboració de l'esquema corporal es realitza alhora que el desenvolupament físic i la maduració nerviosa i es regeix per dos lleis psicofisiològiques:

-Llei cefalocaudal: el desenvolupament s'extén a través del cos del cap als peus; els progressos del nadó comencen pel cap, tronc i finalment les cames.

-Llei proximodistal: el desenvolupament s'extén de l'eix central del cos cap a les extremitats.

Aquestes dues lleis també regeixen el desenvolupament del nen en la vida intrauterina. Durant l'embarç, el cap i el tronc es formen abans que les cames, i els braços es van allargant fins que es formen les mans i els dits.

El primer objecte que el nadó percebeix és el seu propi cos, i és a través de les sensacions que percebeix que comença a elaborar l'esquema corporal. Aquestes sensacions les podem classificar en:

-exteroceptives: sensacions que percebeix de l'exterior, a través de la pell, per contacte físic, o també sensacions visuals i auditives.

-propioceptives: sensacions rebudes pels músculs, articulacions, per exemple quan es mou o canvia de postura, etc.

-interoceptives: sensacions que rep de dins el cos, sobretot de les vísceres, per exemple, els roncs dels budells.

Etapas per a l'elaboració de l'esquema corporal

Ja hem dit que l'esquema corporal és la imatge mental que l'infant es fa del propi cos, i que es realitza alhora que el desenvolupament físic i la maduració nerviosa (donat que no tots els nens i nenes es desenvolupen físicament i madurativament per igual cal considerar els períodes que oferim com a orientatius):

-Del naixement als dos anys de vida.

De la postura fetal, sense possibilitat de mantenir la tensió de cap part del cos, el to muscular va madurant i el nadó és capaç d'aguantar el cap i moure'l, després el tronc i les espatlles, braços i mans, s'arrossegarà i voltejarà, i això li possibilitarà mantenir-se assegut, posició que li facilitarà la prensió (agafar objectes que estiguin davant d'ell, entre les cames). Posteriorment gatejarà, es posarà dret i caminarà.

Amb les possibilitats d'acció el nen també ha adquirit majors possibilitats per descobrir i conèixer el seu entorn més proper.

-Dels dos als cinc anys

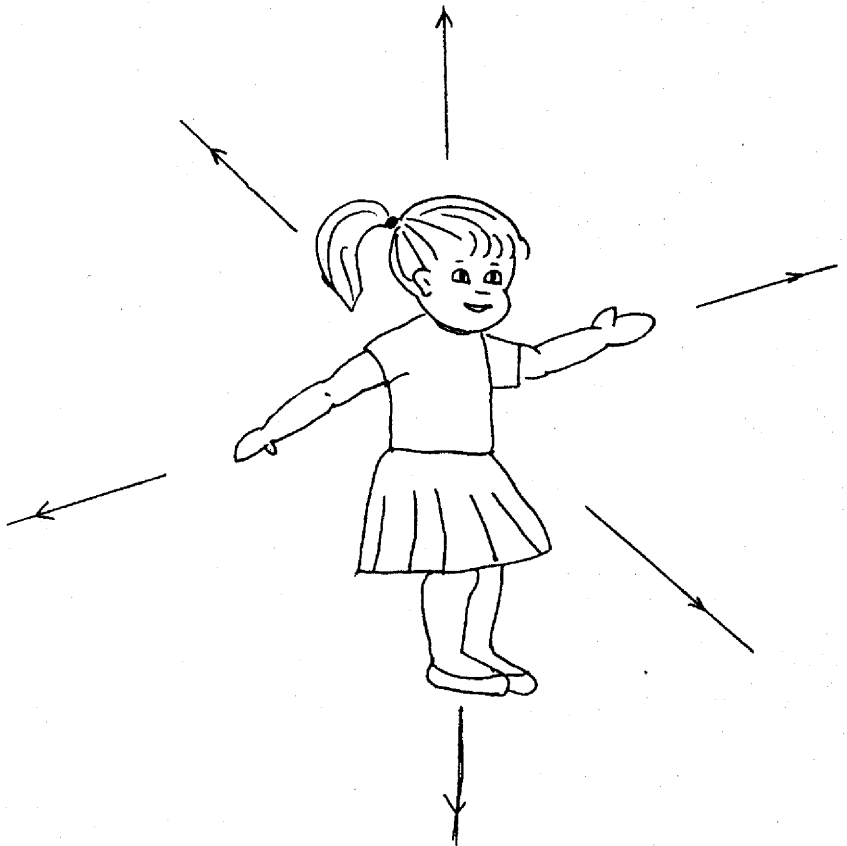
L'acció i el moviment predomina sobre els elements visuals i perceptius; la prensió es va fent cada cop més precisa (agafar objectes amb les mans). Podem dir que s'inicia la lateralització, és a dir, el predomini motor d'un costat del cos respecte a l'altre.

-Dels cinc als set anys

Es produeix una integració progressiva dirigida cap a la representació i la consciència del propi cos, cada cop afina més en el coneixement i control de les diferents parts del seu cos, i també dels altres. El procés d'integració de l'esquema corporal arriba fins als onze-dotze anys.

Esquema corporal i coneixement de "l'objecte".

Conèixer el propi cos, adquirir la noció de l'objecte i la noció dels demés són les condicions del desenvolupament general del nen/a. Quan parlem d'adquirir la noció de l'objecte, ens referim al món dels objectes, a l'entorn més proper on es desenvolupa l'infant. Així, "el temps, l'espai, el número, la textura, el color i la causalitat són els principals elements del món dels objectes" entre els quals els nens s'hi troba (Gesell, 19??). Per tant, l'infant ha d'integrar també els elements que configuren els món dels objectes i dels demés, i ho farà globalment, és a dir, a partir que vagi elaborant l'esquema corporal, el coneixement de si mateix.

En primer lloc, anirà aprenent la diferenciació entre estar despert i el dormir, després fixarà els ulls en un objecte i aprendrà a deixar de fixar-se (en un principi, els atrau molt la llum). Degut a la prensió, la possibilitat d'agafar i deixar objectes, així com d'estar assegut i després desplaçar-se, anirà entrant en contacte amb els objectes i adquirint les primeres nocions de dins, fora, dalt, baix, i altres nocions espacials, com aquí, allà, a prop, lluny, etc. Serà, doncs, el propi cos, el punt de referència per organitzar l'espai que l'envolta. Les nocions de temps estaran en relació a les experiències viscudes.

En definitiva, el nen/a va adquirint coneixement i progressivament domini dels elements que configuren el món dels objectes -de les persones i les coses més properes a ell-a partir dels seus desplaçaments i la coordinació dels seus moviments, és a dir, degut a la possibilitat d'utilitzar, cada cop més, el seu cos d'una manera més precisa.

**FULL BIMENSUAL
COL·LECCIONABLE**

Es un servei de la Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes de Catalunya (FAPAC)

LA SUBSCRIPCIÓ A "EL FULL"

La subscripció a "El Full" està pensada, principalment, per a que els pares i mares d'alumnes, professorat i entitats interessades rebin la nostra publicació directament. Les associacions de pares i mares federades a FaPaC rebran, com sempre, un exemplar gratuït de cada Full que es publiqui.

Les APAs que ho considerin d'interès, poden fer difusió d'aquest servei als seus socis i al personal del centre. Gràcies.

Si t'interessa que es tracti un tema en particular en el FULL D'ASSESSORAMENT PER A PARES, escriu a la FAPAC (Escola Activa de Pares de Catalunya, carrer Cartagena, 245, àtic. 08025 Barcelona, o truca al telèfon 347 72 27

ESPEREM ELS TEUS SUGGERIMENTS